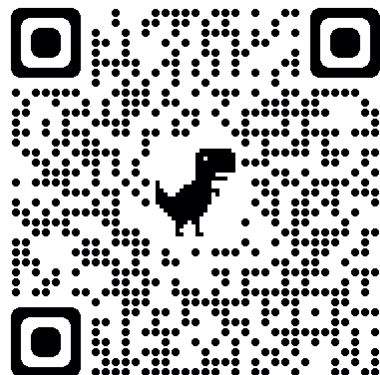
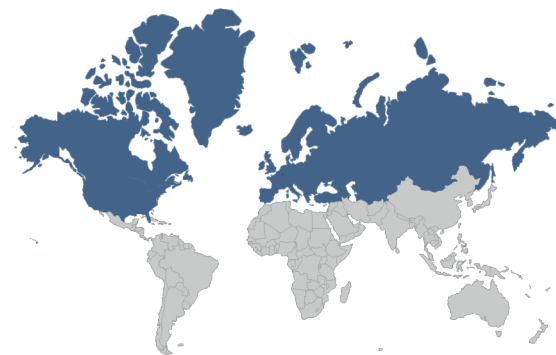

QR Code do: OSCE
Parliamentary Assembly's Helsinki
+40 Project 2014-2015

QR Code do:
Corfu Process (OSCE)

OBWE.PL
OD VANCOUVER DO WŁADYWOSTOKU
LABORATORIUM DYPLOMACJI WIELOSTRONNEJ

WPROWADZENIE

FUNDACJA
LEPSZA POLSKA

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Zadanie publiczne „Regionalna pozycja Polski
w czasach globalnych napięć i rywalizacji
- wyzwania dla bezpieczeństwa euroatlantyckiego”
finansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP
w konkursie „Dyplomacja Publiczna 2022”

OD VANCOUVER DO WŁADYWOSTOKU

LABORATORIUM DYPLMACJI WIELOSTRONNEJ

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) kontynuuje proces zbliżania państw z różnych regionów i o różnych systemach politycznych, a także systemach wartości, zapoczątkowany w latach 70. XX wieku w ramach Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE).

Wówczas celem była deeskalacja napięć politycznych i militarnych w Europie podzielonej na państwa demokratyczne i państwa pozostające pod wpływem Związku Radzieckiego. Dodatkowo znaczenie miała rywalizacja między dwoma blokami militarno-obronnymi: NATO i Układem Warszawskim.

Z tego względu w proces od początku były włączone Stany Zjednoczone i Kanada. Akt Końcowy z Helsinek regulował kwestie współpracy w Europie w trzech podstawowych dziedzinach podzielonych na tzw. koszyki: polityczny i bezpieczeństwa, gospodarczy i wymiar ludzki.

Zapowiedziano również kontynuację współpracy w ramach konferencji przeglądowych. W latach 90. XX wieku, gdy stary bipolarny układ sił w Europie upadł, podjęto decyzję o częściowej instytucjonalizacji dotychczasowej współpracy i przekształceniu KBWE w OBWE.

Z czasem, w wyniku rozwiązania Związku Radzieckiego oraz rozpadu Jugosławii, powiększyła się liczba członków Organizacji. Obecnie należy do niej 57 państw z trzech kontynentów: Europy, Ameryki Północnej i Azji. Z tego powodu OBWE jest najbardziej inkluzywną organizacją działającą na styku dwóch dużych subregionów politycznych: euroazjatyckiego i euroatlantyckiego. W blisko 50-letniej historii współpracy udało się wypracować szereg zasad mających umożliwić pokojową koegzystencję państw o zróżnicowanych systemach politycznych i niejednokrotnie sprzecznych interesach, a także rozwinąć strukturę organizacyjną, która tę współpracę miała ułatwiać.

Jednak nadzieje pokładane w OBWE na zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na obszarze „od Vancouver do Władywostoku” się nie ziściły. Pierwszym testem były konflikty na obszarze byłej Jugosławii, którym OBWE ani nie zapobiegła ani też nie była w stanie skutecznie nimi zarządzać. To spowodowało, że zarządzanie bezpieczeństwem przejęły inne organizacje, w tym NATO, Unia Europejska czy Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym, której inicjatorką i głównym podmiotem jest Rosja. Fragmentaryzacja obszaru OBWE pogłębiła wcześniejsze problemy z jej skutecznością. Biorąc jednak pod uwagę dorobek procesu KBWE/OBWE, zwłaszcza w kontekście bieżącej sytuacji i wzrostu napięć w środowisku międzynarodowym, należy rozważyć głęboką reformę Organizacji, tak by ponownie stała się efektywnym forum dialogu między państwami. Sama Organizacja, dostrzegając swoje słabości, podjęła dwukrotnie w ostatnich latach debatę na ten temat.

Pierwsza próba miała miejsce w 2008 r., podczas fińskiego przewodnictwa. Rozpoczęła się wtedy debata, która była kontynuowana podczas greckiej prezydencji pod nazwą procesu z Korfu. Rosja uważała, że system unipolarny, który wykształcił się po upadku Związku Radzieckiego, musi ustąpić nowemu policentrycznemu modelowi współpracy międzynarodowej. Wskazywała przy tym na słabości systemu OBWE, w tym nowe zagrożenia dla bezpieczeństwa o charakterze pozapaństwowym, a zatem trudniejsze do identyfikacji i zwalczania, a także zbytnie rozproszenie w ramach samej Organizacji polegające na stale zwiększającej się liczbie porozumień regionalnych pomiędzy wybranymi uczestnikami OBWE, co powoduje ich angażowanie w zróżnicowane projekty.

Celem procesu z Korfu miało być przygotowanie reformy OBWE, tak by stała się bardziej funkcjonalna i zdolna odpowiadać na pojawiające się wyzwania. Na szczycie w Astanie w 2010 r. przywódcy państw OBWE ustalili mandat dla dalszych prac nad reformą. Rada Ministerialna określiła osiem obszarów, nad którymi proces z Korfu miał pracować:

1. Wdrożenie wszystkich norm, zasad i zobowiązań OBWE;
2. Rola OBWE we wczesnym ostrzeganiu, zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu, zarządzaniu kryzysowym i odbudowie pokonfliktowej;
3. Rola systemów kontroli zbrojeń oraz systemów budowania zaufania i bezpieczeństwa w budowaniu zaufania w zmieniającym się środowisku bezpieczeństwa;
4. Transnarodowe i wielowymiarowe zagrożenia i wyzwania;
5. Wyzwania gospodarcze i środowiskowe;
6. Prawa człowieka i podstawowe wolności, a także demokracja i rządy prawa;
7. Zwiększenie skuteczności OBWE;
8. Współdziałanie z innymi organizacjami i instytucjami w oparciu o Platformę Bezpieczeństwa Kooperatywnego z 1999 r.

Druga próba miała mieć charakter symboliczny i była związana z 40. rocznicą podpisania Aktu Końcowego z Helsinek, stąd nazwa Helsinki +40. Konsultacje, do których zaproszono wybrane think tanki, odbywały się w latach 2014-2015. Rekomendacje obejmowały następujące kwestie:

1. Modyfikacja procesu decyzyjnego OBWE opartego na konsensusie, aby umożliwić szybsze działania, takie jak rozmieszczenie misji obserwacyjnych lub rozpoznawczych w sytuacjach kryzysowych;
2. Zwiększenie inwestycji, zarówno politycznych jak i finansowych, w obecność terenową OBWE, gdzie wykonywana jest większość najistotniejszej pracy Organizacji;
3. Lepsze rozwiązywanie kwestii związanych z prawami człowieka i wymiarem ludzkim poprzez organizowanie regularnych otwartych sesji informacyjnych w celu przeglądu osiągnięć poszczególnych krajów w zakresie realizacji zobowiązań;
4. Zintensyfikowanie wysiłków w zakresie kontroli zbrojeń, w tym poprzez uzgodnienie nowego kodeksu postępowania dla państw uczestniczących w OBWE w najbardziej problematycznych obszarach;
5. Wzmocnienie roli Zgromadzenia Parlamentarnego OBWE w Organizacji, aby lepiej wykorzystała jego bezpośrednie powiązania z mieszkańcami obszaru OBWE;
6. Wzmocnienie legitymacji demokratycznej OBWE poprzez umożliwienie Zgromadzeniu Parlamentarnemu nadzorowania swojego budżetu, wyboru Sekretarza Generalnego i zatwierdzenia nominacji na wysokie stanowiska;
7. Poczynienie realnego postępu na drodze do uzyskania przez Organizację osobowości prawnej, co ułatwiłoby pracę jej misji terenowych, a także wzmocniło porozumienia międzynarodowe zawierane przez OBWE i zapewniło lepszą ochronę jej personelu.

Dotychczas nie wdrożono w życie ani jednych ani drugich rekomendacji, co w dużej mierze wynika z pogłębiającej się polaryzacji wewnątrz OBWE. Coraz bardziej widoczna niewydolność Organizacji stawia pod znakiem zapytania jej dalsze istnienie. Szansą na renesans OBWE jest głęboka reforma organizacyjna i materialna na miarę wyzwań współpracy między 57 państwami w XXI wieku.